

Sayı VIII (2022)

L. YINGSHENG, *Tarihi Deniz İpek Yolu: Denizlerden Yayılan Kültür*. İstanbul 2021. Canut Yayınevi, 344 sayfa. Çev. D. KIZILÇEÇ. ISBN: 9786057693488

Nazmiye ÇEVİK

 0000-0001-8836-5714

*Libri: Epigrafi, Çeviri ve Eleştiri Dergisi'*nde bulunan içeriklerin tümü kullanıcılara açık, serbestçe/ücretsiz "açık erişimli" bir dergidir. Kullanıcılar, yayıncıdan ve yazar(lar)dan izin almaksızın, dergideki kitap tanıtımlarını, eleştirileri ve çevirileri tam metin olarak okuyabilir, indirebilir, dağıtabilir, çıktısını alabilir ve kaynak göstererek bağlantı verebilir.

Libri, uluslararası hakemli elektronik (online) bir dergi olup değerlendirme süreci biten kitap tanıtımları, eleştiriler ve çeviriler derginin web sitesinde (libridergi.org) yıl boyunca ilgili sayının içinde (Sayı VIII: Ocak-Aralık 2022) yayımlanır. Aralık ayı sonunda ilgili yıla ait sayı tamamlanır.

Dergide yayımlanan eserlerin sorumluluğu yazarlarına aittir.

Bu çalışma Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License altında lisanslıdır.

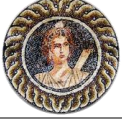
Atıf Düzeni Çevik N. 2022, *Tarihi Deniz İpek Yolu: Denizlerden Yayılan Kültür*. Yazar: L. Yingsheng, *Libri* VIII, 135-137.

Geliş Tarihi: 11.09.2022 | Kabul Tarihi: 22.09.2022

Elektronik Yayın Tarihi: 30.09.2022

Makale Türü: Kitap Tanıtımı

Editing: Phaselis Research Project
www.libridergi.org

L. Yingsheng, *Tarihi Deniz İpek Yolu: Denizlerden Yayılan Kültür. Canut Yayinevi. 344 Sayfa. İstanbul 2021. Editör: D. Kızılçeç. Çev.: A. ERKAN. ISBN: 9786057693488*

Nazmiye Çevik*

Kitap, yazarın hayatının anlatıldığı (4) *Editörün Önsözü* (7), *İçindekiler* (9-10), *Giriş* (13-33), *I. Bölüm: Deniz İpek Yolunun Oluşması ve Başlangıç Dönemi* (35-58), *II. Bölüm: Hint Okyanusu'ndaki Deniz İpek Yolu* (59-98), *III. Bölüm: Çin ile Yabancı Ülkeler Arasındaki Kültür Alışverişlerinin Güçlü Bir Şekilde Gelişmesi* (99-164), *IV. Bölüm: Marko Polo Zamanı* (165-217), *V. Bölüm: Deniz İpek Yolunun Altın Çağı* (219-277), *VI. Bölüm: Avrupalıların Doğuya Gelmeleri* (279-341) ve *Sonuçlar* kısmı (343-344) olmak üzere toplam 344 sayfadır.

Yazar Hakkında (4) başlıklı ilk kısımda Prof. Liu Yingsheng, Nanjing Üniversitesi'nde tarih alanında yüksek lisans derecesi ve Sosyal Bilimler Akademisi'nde yine tarih alanında doktora derecesi almıştır. Yazar, UNESCO'nun düzenlediği Deniz İpek Yolu, Kara İpek Yolu ve Göçebe/Altay Yolu bilimsel araştırma gezilerine katılarak Çin'i temsil etmiştir. Moğolistan ve Çin Yuan (Moğol) Hanedanlığı tarihi, Asya iç kesimleri, Kuzey-batı Çin'deki uluslar, Çin'deki İslam kültürü ve Çin ile yabancı ülkeler arasındaki ilişkiler alanlarında araştırmacı olarak uzmanlaşan yazar 10 civarında yabancı dil bilmektedir.

Editörün Önsözü (7-8) bölümünde, eser tarih olayların antik kaynak dilinde yazılmış Çin, Arap, İran ve Avrupa gezginlerinin kitap ve belgelerine dayandırılmış olduğuna vurgu yapılmıştır.

Giriş bölümünde (13-33), Doğu Çin ve Güney Çin olmak üzere, Deniz İpek Yolları'nın rotasına, doğunun batıyla bağlantısının başlamasına, deniz ticaretinin hızla yükselişe geçerek gelişmesine ve bu gelişimden en çok yararlananlardan birinin ipek kumaş ticareti olduğuna değinilmiştir. Çin'in Guanzhou Limanı'nın öneme ve bu liman çevresinde bulunan 20 den fazla camii, tapınak, mezar ve kulenin Dünya Mirası Listesi'ne alındığından söz edilmektedir.

Deniz İpek Yolunun Oluşması ve Başlangıç Dönemi (35-58) başlıklı birinci bölümde, 5 alt başlık bulunmaktadır. Birinci alt başlıkta (35-38), antikçağlarda Doğu Asya'daki figürlere ve insan-deniz bağlantısının çok eski olduğu vurgulanmaktadır. Antikçağlardan kalma ve sit alanında olan bir mağarada küçük delikleri olan midye kabukları bulunduğu ve bu deniz kabuklarının, mağaradaki insanın kıyı bölgeleriyle ilişkisi olduğuna dikkat çekilmektedir. İkinci alt başlıkta (38-41) Çin'de gemi yapımı sanayiinin başlangıcı ile ilgili bilgiler verilmektedir. Çin'de gemi yapımının kimin tarafından icat edildiği bilinmese de ilk yıllardan gemi yapımına kadar gelişen teknolojik süreci vurgulamaktadır. Üçüncü alt başlıkta (41-45) eski çağlarda denizcilik becerileri anlatılırken, coğrafi işaretlerin deniz yolculuğunda kullanılmasına, denizlerde yıldızların gözlemlenmesine, deniz yolculukları sırasındaki beslenme sorununa ve Muson Rüzgarları yardımıyla yapılan deniz yolculuğuna değinilmiştir. Dördüncü alt başlıkta (45-50) İpek Yolu'yla ilişkili eski uygarlıklardan söz edilmektedir. Bu uygarlıkların, Eski Mısır ve Babil uygarlıkları, İndus Nehri boylarındaki eski uygarlık ve Güneydoğu Asya'nın ilk sakinleri olan Kunlun halkı olduğu ve bu uygarlıkların sosyo-kültürel yapısı anlatılmaktadır. Beşinci alt başlıkta ise (51-58) antikçağlarda Doğu ile Batı arasındaki deniz rotaları anlatılmaktadır. Bu rotalardan Bugünkü Sri Lanka denilen Yichengbu Ülkesi'ne giden eski deniz rotası, Hellenler ve Romalılar tarafından kullanılan Doğu yönündeki deniz rotası, Batı Han Hanedanlığı'nın tacirlerinin keşfettikleri Büyük Qin (Roma) Ükesi'ne giden yol ve Romalı tüccarların kullandığı Hint Okyanusu deniz rotası hakkında detaylı bilgiler verilmektedir.

İkinci bölüm olan Hint Okyanusu'ndaki Deniz İpek Yolu (59-98) bölümü, 2 alt başlıkta ele alınmıştır. İlk

* MA., Akdeniz Üniversitesi, Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Enstitüsü, Akdeniz Eskiçağ Araştırmaları, Antalya. .
ceviknaz@hotmail.com | 0000-0001-8836-5714

alt başlıkta (59-71) Uzak Doğu'dan Kızıldeniz'e uzanan Hint Okyanusu'ndaki hareketli deniz rotalarına ve Budizmi yaymak amacıyla kullanılan Çin-Hindistan rotası olan Nanhai Budizm kara yoluna değinilmiştir. Ayrıca, Hint Okyanusu ve Pasifik Okyanusu'ndaki ana limanlar arasındaki deniz yolculuklarını ve bu yolculukların gerek deniz kazaları, gerekse korsanlar tarafından yapılan yağmalardan dolayı tehlikeli oldukları vurgulanmaktadır. İkinci alt başlıkta ise (71-98) Çin ile Hindistan arasındaki kültür alışverişinin doruğa ulaşmasından söz edilmektedir. Burada ilk olarak MÖ 221 yılında Hindistan'a giren en önemli ürün olan İpeğin özellikleri detaylı olarak anlatılmış, Hindistan'a giren bir başka ürünün ise çelik olduğu belirtilmiştir. Budist klasiklerinin tercüme edilmesi, içbükey ve dışbükey resim boyama yöntemleri, Brahma rahibinin mucizevi tedavisi, yabancı bitki türleri, vejetaryenlik, Yedi Gezegen Takvimi, Çin ile Hindistan arasındaki bilim ve teknoloji alışverişleri ile ilgili bilgilere de yine bu alt başlıkta yer verilmiştir.

Çin İle Yabancı Ülkeler Arasındaki Kültür Alışverişlerinin Güçlü Bir Şekilde Gelişmesi (99-164) başlıklı üçüncü bölüm 6 alt başlık halinde ele alınmıştır. İlk alt başlıkta (99-107), yabancı paraların Çin'e girişi, bakır paraların Çin dışına akması, para işlevi gören altın ve gümüş eşyanın kullanılması ve Güneydoğu Asya bölgesine para akışı anlatılmaktadır. İkinci alt başlıkta (107-117), Çin halkının beğenisini toplayan cam eşya ile birlikte altın ve gümüş gibi yabancı malların Çin'e sel gibi akmasından, haraca dayalı ticaret ve denizaşırı ticaret sistemlerinden söz edilmektedir. Üçüncü alt başlıkta (117-131), denizcilikte yön bulma (navigasyon) teknikleri, astronomik konum belirleme (yıldızlar aracılığı ile yol alma) tekniği, pusula, matematikteki ilerlemeler, Güney Çin Denizi'ndeki yabancı gemiler, Dashi (Arap-İslam) İmparatorluğu'nun gemileri ayrıntılı şekilde anlatılmıştır. Dördüncü alt başlıkta (131-147), yabancı ülkelere giden deniz rotaları, Batı Asya'daki devletler ve imparatorluklar, denizaşırı yer isimlerine ilişkin koordinatlar ve denizaşırı ülkelerin Çin'e verdiği isimler ayrıntılı olarak anlatılmıştır. Beşinci alt başlıkta (147-153), yabancı dinlerin ve İslam dininin Çin'e girişi, ilk camiler ve ibadethanelerden söz edilmiştir. Ayrıca Hindu Mezhebi olan Şaivism de yine bu alt başlıkta anlatılmıştır. Altıncı alt başlıkta ise (153-164); denizaşırı ülkelere gelen bitkisel ürünlerin yetiştirilmesi başlığı altında, pamuktan, bir tür akçaağaç dalından çıkarılan Günlük Yağı'na, tütünlere ve bitkisel ilaç malzemelerine yer verilmektedir.

Dördüncü başlık olan *Marko Polo Zamanı* (165-217) bölümü 3 alt başlıkta ele alınmıştır. Birinci alt başlıkta (165-172), Yuan Hanedanlığı'nın Doğu, Güney ve Güneydoğu'ya denizaşırı yayılmasını ve bu süreçte Çin'in ithal ve ihrac ettiği ürünleri, ekonomisinin gelişmesini ve 1260 yılında tahta çıkan Kubilay Han döneminde Japonya ile yapılan savaştan söz ediyor. İkinci alt başlıkta (173-201), İmparatorluğun genişleyen sınırları, denizaşırı ticaretin yarattığı zenginlik ve Doğu ile Batı arasındaki iletişim ve alışveriş anlatılmaktadır. Üçüncü alt başlıkta ise (201-217), seramik ihracatları, şekerin rafine edilmesiyle ilgili teknoloji alışverişi, barutun yayılması gibi konuların anlatıldığı kültür alışverişleri ve denizaşırı ticarete değinilerek Çin'in tarihi de ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.

Deniz İpek Yolu'nun Altın Çağı (219-277) başlıklı beşinci bölümde 4 alt başlık kullanılarak, dünya gemi endüstrisi ve denizcilik teknolojisindeki gelişmeler sonucu Deniz İpek Yolu'nun gelişip güçlenmesi, Çin'in Hindistan'a ve Roma gemilerinin Çin'e seyahatleri gibi konulara değinilmiştir. İlk alt başlıkta (220-238), Çin'in eski denizciliğinin en yoğun zamanının başlangıcına damga vuran Büyük Amiral Zheng He'nin seyahatleri, aile özgeçmişi, yaptığı yedi muhteşem deniz seferleri ve mirasından bahsedilmektedir. İkinci alt başlıkta (238-246), Zheng He'nin denizcilik haritası ve haritaların kopyaları, yıldız sekmesi teknolojisi, denizlerde doğru yönleri tespit etmek için yazılan "Bir Masal Rüzgarı ile Seyahat" ve "Pusula Yönleri" isimli kitaplardan söz edilmektedir. Üçüncü alt başlıkta (246-253) Ming Hanedanlığı zamanında, devlet başkanları, tanınmış devlet görevlileri, Çin ve yabancı ülkeler arasındaki ziyaret ve dostça alışverişler anlatılmaktadır. Dördüncü alt başlıkta ise (254-277), Çin'deki İslam dininin, dini kültür ve seküler kültür olarak ikiye ayrıldığından söz edilmektedir. Dini İslam Kültürü'nün ve İslam uygarlığının Kutsal Kuran ve İslam dini ile ilişkili olduğuna, Seküler kültürün ise, İslami dil filolojisini, tarih yazımını, felsefeyi, tıp bilimini, astronomiyi, coğrafyayı ve mühendislik teknolojisini içerdiğine değinilmiştir. Ayrıca Çin'in dillerinden birisi olan Hui dili ve edebiyatından, Hui bilginlerinin tarih ve felsefe görüşlerinin yansımalarından, Huilerin tıp araştırmalarından ve bilimlerinden söz edilmektedir.

Altıncı bölüm olan *Avrupalıların Doğuya Gelmeleri* ((279-341), batıların doğuyu tarihsel gelişimleri esnasında öğrendiklerinden, Avrupalı denizcilerin Kızıldeniz'den doğuya doğru seyahatlerine başladıklarından ve bu süreçte gelişen olaylardan söz edilmektedir. Bu bölüm 4 alt başlıkta ele alınmış. Birinci alt başlıkta (280-297), büyük coğrafi keşifler, Ümit Burnu'nun dolaşılması, Amerika'nın keşfi ve dünya etrafında deniz keşif seyahatleri, Portekiz yerleşimleri, Asya'da Avrupalı sömürgeciler arasındaki rekabet, Çin halkının gözünde

Avrupalı sömürgeciler gibi konular ele alınmıştır. İkinci alt başlıkta (297-309), Ming ve Qing hanedanlıklarının Dünya pazarındaki malları, İpek ihracatı, porselen ticareti, Avrupa'ya tanıtılan Çin sanatı ve Gümüş ithalatı gibi konular ele alınmıştır. Üçüncü alt başlıkta (309-317), Avrupa'nın Rönesans sayesinde yeni bir çağa girdiğinden, Çin'de Moğol Yuan Hanedanlığı'nın yıkılmasından sonra Çin ve Avrupa arasında gerileyen ilişkilerinin yeniden başlamasından söz edilmektedir. Dördüncü alt başlıkta ise (317-341), Avrupa bilimlerinin Doğu'ya yayılması ve Çin ilminin Batı'ya yayılması konusu ele alınmıştır. Burada, optik, teleskop ve mikroskop, astronomi, coğrafya bilgisi ve Avrupa Kültürü'yle ilişki kuran Çinli kişilerden; tatlı patates, yer fıstığı, tütün ve ayçiçeği gibi tarım ürünlerinin Çin'e daha fazla girmesinden; Han Dili öğrenimi için, Cizvitler tarafından tercüme edilen ve yazılan eserlerden, filozoflar arasındaki tartışmalardan söz edilmektedir.

Eserin *Sonuçlar* kısmında (343-344), denizciliğin gelişmeden önce, okyanuslar ve denizlerin dünyanın farklı bölgeleri arasındaki kişisel alışverişlere bir engel teşkil ettiğine, denizcilik biliminin gelişmesiyle birlikte okyanusların insanlar için bir ulaşım kanalı olduğuna, çeşitli ülkelerdeki halkın farklı deniz rotalarıyla ticaret yapmalarına, seyahat etmelerine, kültürlerini yaymalarına vurgu yapılmıştır. Bununla birlikte, büyük coğrafi keşiflerden, Avrupa'nın Doğu dünyasını gördükten ve tanıdıktan sonra doğu ürünlerinin dünya pazarlarına aktığından ve Avrupa'nın sanayi ürünlerinin de doğu dünyasına ihraç edildiğinden söz edilmektedir. Bu bağlamda, dünya denizcilik rotalarının açılmasının Doğu-Batı ilişkilerini hızla geliştirdiğini ve Çin'in hızla büyümesi sonucu küresel ticarete giderek artan önemde bir yere sahip olmasına olanak sağladığını belirtiyor.

Sonuç olarak; Bu eserin en önemli özelliği tarihi olayların antik dönemlerde yazılan kitap ve belgelere dayandırılarak yazılmış olmasıdır. Antikçağda insanların suyun kaldırma kuvvetini keşfederek, ağaç dallarından yaptıkları ilkel sandallar ve kanolarla bugünkü gemi sanayiinin kurulmasına öncülük ettiklerini, tarihi Deniz İpek Yolu'nun açılmasıyla birlikte, kıtalar, bölgeler, farklı dünyalar ve milletler arasında kültür, dil, din ve daha birçok bilim dalının yayıldığını, bu açılan deniz rotaları sayesinde, gerek ekonomik, gerekse kültürel yönden yeni bir dönemin başladığını görebiliriz.